Wösten juridisch advies

Postbus 11721 wosten@ xs4all.nl Tel (070) 322 8859
2502 AS 's-Gravenhage banknr 707.140.307 Fax (070) 322 6655

Aan: G.S. van de Provincie Limburg
Postbus 5700
6202 NL MAASTRICHT

Fax: 043 361 8099

Onderwerp: **zienswijzen ontwerpbesluit vergunningverlening Nb-wet veehouderij**
Mijn kenmerk: **N050/Zw.Lim**
Uw kenmerk: **2013-0082**

's-Gravenhage, 12 september 2013

Geachte heer, mevrouw,

Namens cliënten,

- Vereniging Behoud de Parel te Grubbenvorst

- Coöperatie Mobilisation for the Environment U.A. (MOB) te Nijmegen

- Vereniging Leefmilieu te Nijmegen

worden zienswijzen ingebracht tegen het ontwerpbesluit tot vergunningverlening krachtens de Natuurbeschermingswet voor de bedrijfshandelingen van de veehouderij, gelegen aan de Laagheide 9 te Grubbenvorst.

Zienswijzen

Korte beschrijving van het bedrijfsplan

1. Het bedrijfsplan aan de Laagheide omvat een bedrijf met een totaal van 35.217 varkens.
2. Beoogd bedrijfsperceel zoals genoemd in de milieuvergunningaanvraag: ca. 380 bij 150 meter (5,7 hectare)
3. Drie varkenstallen met als omvang stal 1: 166 x 74 mtr; stal 2: 70 x 140 mtr; stal 3: 80 x 130 mtr; bouwhoogte 14 meter
4. Verwachte ammoniakemissie veestallen 14.730 kg per jaar
5. Binnen 250 meter van het bedrijfsperceel zijn 5 woningen van derden gelegen
6. Binnen een afstand van 1000 meter wordt gelijktijdig de oprichting beoogd van een megastal voor ca. 1.100.000 vleeskippen, waarvan het merendeel vleeskuikens.
7. Binnen de invloedsfeer van de beoogde inrichting bevinden zich meerdere natuurwaarden die worden overbelast door de reeds bestaande veehouderij. Delen van het nabijgelegen natuurgebied De Maasduinen verdragen een depositie van 400 mol stikstof, terwijl feitelijk een 6 x hogere waarde optreedt. Een verdere toename van ammoniakemissies geldt als ontoelaatbaar.
8. Door de provincie is een bedrag van omstreeks € 300.000, - verstrekt ten behoeve van de NGB-vergunningaanvragers waaronder een tegemoetkoming in de kosten van de vergunningaanvraag.

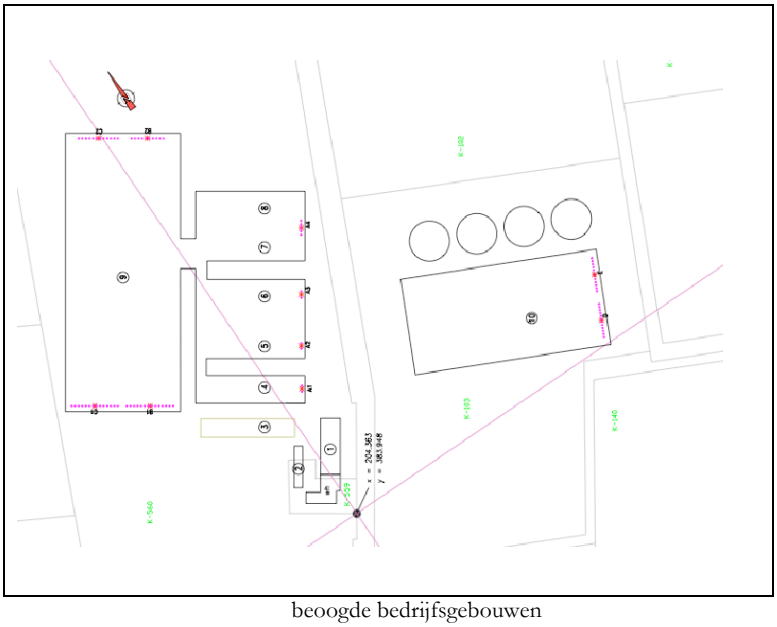

beoogde bedrijfsgebouwen

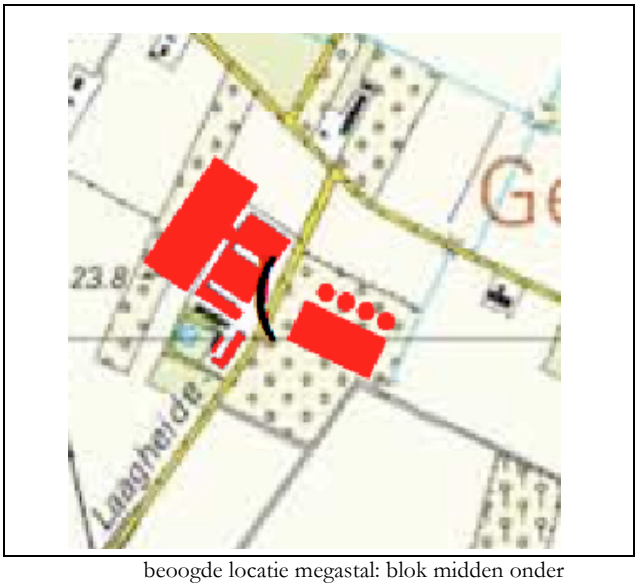

beoogde locatie megastal: blok midden onder

luchtfoto bestaande situatie

Overmaat stikstof al decennia funest voor natuurwaarden
De vergunning betreft de gevolgen van de beoogde veehouderij voor de wettelijk beschermde Natura 2000 zones. Dit richt zich hoofdzakelijk op de stikstofemissies (ammoniak NH3 en stikstof NOx) als gevolg van de veehouderij en de warmtekrachtkoppeling.

Over het door GS van Limburg gevoerde vergunningbeleid wordt het volgende opgemerkt.

De Natuurbeschermingswet is een uitwerking van de Habitatrichtlijn, gericht op het in een goede staat brengen en houden van een aantal nader bepaalde natuurwaarden.
De veehouderij-ammoniakdeposities zijn een sinds de jaren tachtig veelvuldig onderzocht en besproken probleem, maar tot op heden onvoldoende opgelost. Omstreeks 75 % van de Nederlandse natuur wordt fors overbelast door een overmaat aan stikstofdeposities, waarvan de veehouderij gerelateerde ammoniakdeposities een fors aandeel van uitmaken. Inmiddels zijn dertig jaar verstreken sinds deze inzichten algemeen bekend zijn geworden, en nog worden veel gebieden de kritische depositiewaarden meervoudig overschreden.

De beleidsgang en -ambitie van de aanpak van de overmatige ammoniakdeposities via de Ecologische richtlijn, de Interimwet Ammoniak en Veehouderij, de Wet Ammoniak en Veehouderij, het Besluit Huisvesting en tenslotte de Natuurbeschermingswet (PAS) kenmerkt zich vooral door wankelmoedigheid. Regelmatig worden vergunningen door de rechter vernietigd wegens strijdig handelen door het bevoegde gezag met de geldende wetten. Niet kan begrepen worden dat het bevoegd gezag zo achteloos omgaat met wat algemeen als een kernoverheidstaak wordt beschouwd: zorg dragen voor een veilig leefmilieu.

- Natuurbeschermingswet ingezet als waarborg voor uitbreiding natuurschadelijke activiteiten
Met de door u gehanteerde beoordelingswijze wordt niet de instandhouding van de natuur naderbij gebracht. Het tegendeel lijkt meer juist: ruimte wordt geboden voor een legalisatie en uitbreiding van een veehouderij nabij zeer kwetsbaar natuurgebied. Dit in een ernstig overbelaste situatie. Met het toegepaste beleid zetten G.S. de Natuurbeschermingswet in als waarborg voor instandhouding van veehouderij-ondernemerschap in plaats van als waarborg voor instandhouding van de meest kwetsbare natuurgebieden. Noodzakelijke maatregelen worden aldus opnieuw met jaren vertraagd.

De ondernemers richten hun bedrijfsvoering dikwijls zo in dat de bestaande schadelijke emissies in stand blijven. Het momenteel toegepaste beleid houdt hoofdzakelijk in dat alles wordt vergund wat omstreeks 2004 aan depositie milieuvergund kan worden vastgesteld. Dit komt overeen met de legalisatie van de depositie waarvan onomstotelijk vaststaat dat deze onverenigbaar is met de natuurbeheerplicht. De ondernemer noch het bevoegde gezag lijken te zijn gericht op het verwezenlijken van depositiereductie. Alle inspanningen lijken zich vooral te richten op vergunnen van de feitelijk optredende deposities, met als gevolg dat de nog minder zicht op het te bereiken doel ontstaat.

Vergunningtitels zijn een hypotheek op de overheidsbegroting
Met het verlenen van een vergunning voor onbepaalde tijd verschaft u een rechtstitel die nadien in principe niet zonder compensatie aangetast kan worden. Indien later zou blijken dat het totaal aan verleende Nb-wet vergunningen onverenigbaar is met de instandhoudingsvoorwaarden van de betrokken natuurwaarden - cumulatieve effecten schadelijke handelingen gezamenlijke bedrijven - dan kost het de overheid met grote waarschijnlijkheid een enorm kapitaal aan compensatie en maatregelen om de betrokken ondernemers alsnog tot een beperking van de schadelijke handelingen te brengen.[1]

Er is een dringend feit die deze veronderstelling praktijkwaarde geeft. De optelsom van de thans optredende stikstofdeposities van alle bedrijven tezamen veroorzaken een meervoudige overschrijding van de kritische grenswaarden voor stikstofdeposities. Veel bedrijven maken tevens aanspraak op rechtstitels voor bedrijfshandelingen met schadelijke natuureffecten in een zelfde omvang als dat thans door hen schade wordt aangericht. Met andere woorden: ondernemers trachten hun vervuilingsrecht, in het bijzonder ammoniak/stikstofdeposities via een rechtstitel (vergunning) zo veel mogelijk te conserveren.

Dit gegeven maakt dat u terughoudend dient te zijn met vergunningen voor onbepaalde tijd.
Door het nalaten van die terughoudendheid vertoont u ernstig risicovol gedrag.

De knoop nog strakker: opvullen milieuwinst door het houden van meer dieren
Zoals ook hiervoor is opgemerkt: ondernemers richten hun bedrijfsvoering dikwijls zo in dat de bestaande schadelijke emissies in stand blijven. Eventuele emissiereductie door emissiearme huisvesting wordt dikwijls teniet gedaan door het houden van meer dieren, wat leidt tot een nog ernstiger maken van de problematiek. De knoop wordt nog strakker aangetrokken. Immers, op die wijze wordt alle technische emissiereductieruimte verspild, aangezien die daarop niet meer benut kan worden om de deposities werkelijk te verlagen, terwijl er bovendien (nog) meer dieren worden gehouden.

[1] Met enige regelmatig komt in het nieuws dat een veebedrijf met zeer hoge bijdragen uit publieke middelen wordt verplaatst. Onder meer wordt de VIV-rgeling genoemd. Onderzoek naar een totaal bedrag aan bestede publieke gelden aan uitkopen van veehouderij waarbij ook de effectiviteit en proportionaliteit wordt getoetst, wordt node gemist.

Maar, dikwijls wordt ook zelfs helemaal niet geïnvesteerd in emissiearme stalsystemen, terwijl die wel beschikbaar zijn. De eventuele emissietoename wordt dan meer of minder afgedekt door wat u noemt 'extern salderen' en wat MOB al lange tijd 'handel in gebakken lucht' noemt. Immers, er is geen sluitend systeem - laat staan goede controle- die waarborgt dat er een sluitende systematiek in depositierechten is. Al is het maar omdat elke provincie een eigen koers voert in combinatie met de mogelijkheid om zonder compensatie de emissies te laten toenemen.

Salderen is als water naar de zee dragen
Het provinciebestuur stelt zich op het standpunt dat de nieuwvestiging van de veehouderij met de bijkomende deposities toelaatbaar is omdat deze zouden worden gecompenseerd middels de intrekking van milieuvergunningen van elders gelegen bedrijven rond de betrokken natuurwaarden. U noemt dit salderen.
Cliënten stellen dat dit gelijk staat aan water naar de zee dragen.
Met het intrekken van milieuvergunningen wordt (nagenoeg) niets bereikt.

In het voorliggende geval laat u Heideveld als saldogevend bedrijf optreden, terwijl allesbehalve de intentie bestaat de bedrijfsvoering te staken.

Salderen kan geen deugdelijke grondslag voor het bestreden besluit kan zijn.
Primair wordt gesteld dat geen wettelijke bevoegdheid bestaat om te salderen.
Subsidiair wordt gesteld dat salderen middels milieuvergunde rechten ondeugdelijk is.

Milieuvergunningen voor veebedrijven intrekken als compensatie voor ammoniakemissietoename is als water naar de zee dragen om de volgende redenen.

Het intrekken van een milieuvergunning op locatie X is zinloos indien diezelfde dieren op locatie Y weer opduiken en waarbij niet tevens ook een veel lagere depositie optreedt voor de betrokken natuurwaarden. Met het intrekken van een milieuvergunning wordt zeker niet bewerkstelligd dat die dieren niet meer (mogen) worden gehouden.
Meer in het algemeen stelt MOB dat het zwaar onevenwichtige overheidsbeleid een belangrijke oorzaak moet heten waarom sinds het jaar 2002 / 2003 geen wezenlijke emissie- en depositiereducties meer worden gerealiseerd.

Puntsgewijs wordt dit als volgt toegelicht:
1. De minister van LNV heeft erkend dat sinds 2002/2003 de emissies niet langer afnemen.
2. CBS: in de afgelopen 8 jaar blijkt de veestapel nagenoeg gelijk gebleven.
3. Relatie tussen gelijk blijven omvang veestapel enerzijds en anderzijds het dierrechtenstelsel en melkquotum. De omvang van de veestapel wordt niet gereguleerd via Wet milieubeheer en Natuurbeschermingswet.
4. Ammoniakemissies op 100 kilometer van de bron zijn slechts voor minder dan 60% neergeslagen, met als gevolg dat bedrijfsverplaatsing geen wezenlijk bijdrage levert.
5. Stalemissiereductiebeleid toenemend marginaal

Conclusie: waar de veestapel al jaren gelijk blijft, stalemissies zeer ver dragen en stalemissiereductie een beperkte reductiebijdrage levert, is het laten intrekken van milieuvergunningen als compensatie van krachtens de Natuurbeschermingswet toegelaten depositietoenames onzinnig beleid.
Dit wordt per punt nader toegelicht.

<u>Ad 1. De minister van LNV heeft erkend dat sinds 2002/2003 de emissies niet langer afnemen.</u>
In de eerste plaats moet worden vastgesteld dat sinds omstreeks 2002/2003 de ammoniakemissies niet langer blijken te dalen. In de meeste recente berichtgeving (MvT Crisis en Herstelwet, Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 127, nr. 3, pagina 25) wordt melding gemaakt dat reeds sinds 2002 de depositiewaarde niet langer afneemt.

> Sinds begin jaren negentig van de vorige eeuw is een tendens van daling van de stikstofdepositie in Nederland waar te nemen. Het Planbureau voor de Leefomgeving stelt in zijn rapport «Realisatie Milieudoelen, Voortgangsrapport 2009» vast dat de landelijk gemiddelde stikstofdepositie op natuur halverwege de jaren negentig circa 3 000 mol stikstof
> per hectare per jaar bedroeg. Vanaf 1994 nam de stikstofdepositie geleidelijk af tot circa 2 200 mol per hectare per jaar in 2002. Sindsdien bleef zij op dat niveau.

Natuurbalans 2009 van het Planbureau voor de Leefomgeving schrijft in september 2009 (pagina 172):

> Sinds 2003 daalt de emissie niet meer. De totale ammoniakemissie in Nederland bedroeg in 2007 ongeveer 133 miljoen kg, waarvan de landbouwemissie ruim 90% uitmaakt (120 miljoen kg). De emissie ligt daarmee nog boven het vastgestelde NEC-plafond van 128 miljoen kg (EU, 2001).

Dit roept natuurlijk de vraag op naar de reden waarom de emissies niet langer afnemen. Die vraag dringt te meer, aangezien een aantal politici menen dat een verdere emissieafname in het verschiet ligt (onder meer krachtens de Wet ammoniak en veehouderij, Besluit Huisvesting krachtens de Wet milieubeheer, de ammoniakparagraaf in de (concept)

beheerplannen krachtens de Natuurbeschermingswet, Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) krachtens de Crisis- en Herstelwet).

Ad 2. CBS: in de afgelopen 8 jaar blijkt de veestapel nagenoeg gelijk gebleven.
Kennisname van de Land- en tuinbouwcijfers 2009 (LEI Wageningen UR / Centraal Bureau voor de Statistiek) laat zien dat sinds 2002/2003 *de veestapel nagenoeg gelijk is gebleven*.
In de cijfers valt ook op dat *het aantal bedrijven in diezelfde periode met meerdere tientallen procenten is afgenomen*. Het aantal dieren per bedrijf blijkt te zijn toegenomen (schaalvergroting). De dieren van de gestaakte bedrijven zijn kennelijk verhuisd naar de bedrijven die hebben uitgebreid. Voor die bedrijfsuitbreidingen zijn noodzakelijkerwijs nieuwe stallen opgericht.
Aan de Land- en tuinbouwcijfers 2009, LEI Wageningen UR / Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) worden de volgende cijfers ontleend. De drie dominante veetakken worden genoemd: het melkvee, het pluimvee, en de varkenshouderij.

21. Bedrijfstypering en bedrijfsgrootte

21-a. Bedrijven naar (hoofd)bedrijfstype (NEG)

Holdings by (main) type of holding (DCT)

no. bedrijfs-type		1985	1995	2005	2006	2007	2008
4	Graasdierbedrijven	63381	54613	41098	39957	39128	38883
411	w.v. sterk gesp. melkveebedr.	39451	26945	19433	18710	17891	17694
412	gespecialiseerd melkveebedr.	5781	4066	1134	987	1008	894
437	ov. melkveebedrijven	2602	2012	761 -		-	-
438	kalvermesterijbedrijven	1507	1170	1133	1159	1238	1239
439	ov. rundveebedrijven	2006	3332	1070	1621	1330	1301
441	schapenbedrijven	738	890	348	281	188	193
442	rundvee/schapenbedrijven	390	272	43	44	29	28
443	geitenbedrijven	42	137	274	286	286	283
4 447	paarden- en ponybedrijven	0	0	0	5723	5066	5335
4 448	graslandbedrijven	2311	3396	3157	3011	3699	3741
4 449	ov. graasdierbedrijven	8553	12393	13745	8135	8393	8175
5	Hokdierbedrijven	12756	10414	6083	5932	5771	5545
5 011	w.v. fokvarkensbedrijven	4267	2880	1513	1465	1432	1303
5 012	vleesvarkensbedrijven	3839	2974	1676	1694	1741	1773
5 013	ov. varkensbedrijven	1879	1884	1104	1001	999	981
5 021	legkippenbedrijven	1543	1269	940	972	984	925
5 022	slachtpluimveebedrijven	698	723	457	434	444	418
5 023	ov. pluimveebedrijven	21	17	13	16	12	9
5 031	varkens/pluimveebedr.	243	180	74	64	86	72
5 032	ov. hokdierbedrijven	276	487	306	286	73	64
6	Gewassencombinaties	3390	2484	1487	1525	1346	1315
601	w.v. tuinbouw/blijvende teeltbedr.	541	414	270	272	241	233
609	ov. gewassencombinaties	2849	2070	1217	1253	1105	1082
7	Veeteeltcombinaties	7538	4581	2017	1817	1811	1649
71	w.v. graasdiercombinaties	984	573	327	301	282	246
72	ov. veeteeltcombinaties	6554	3988	1690	1516	1529	1403
8	Gewassen-/veeteeltcombinaties	6614	4828	4028	3836	3814	3715
81	w.v. akkerbouw-/veeteeltcomb.	4031	3107	2772	2692	2557	2500
82	ov. combinaties	2583	1721	1256	1144	1257	1215
Totaal		135899	113202	81830	79435	76741	75152

Bron: CBS Landbouwtelling ■.
1) zie de toelichting aan het begin van dit hoofdstuk ter zake Akkerbouwbedrijven.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het aantal intensieve veehouderijbedrijven (hokdierbedrijven) tussen 1985 en 2008 is afgenomen van een 12.756 naar 5.545. Het aantal graasdierbedrijven (met name melkvee) neemt tussen 1985 en 2008 af van 63.381 naar 38.883. Hieruit volgt dat het staken van veehouderijbedrijven letterlijk aan de orde van de dag is.

Hieronder wordt achtereenvolgend een overzicht gegeven van de melkvee-, pluimvee- en varkensstapel.
Daaruit blijkt dat deze sinds 2002/2003 nauwelijks is gewijzigd.

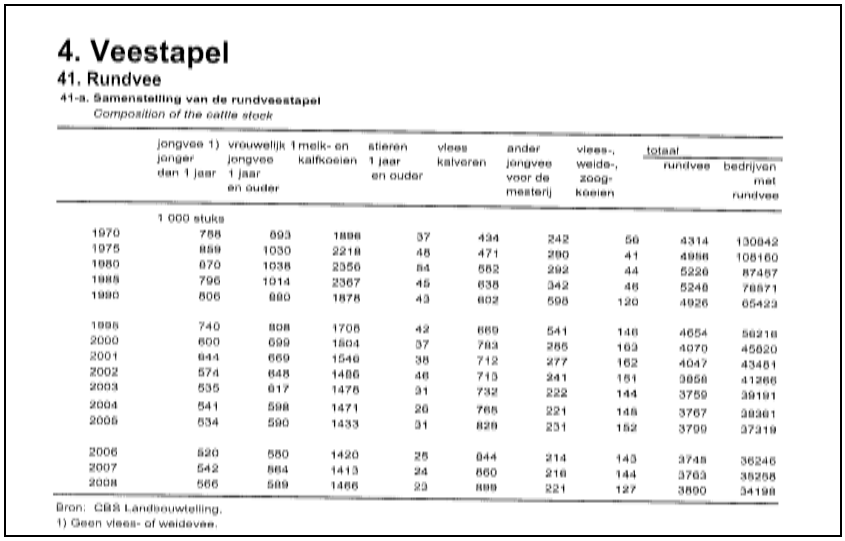

4. Veestapel

41. Rundvee

41-a. Samenstelling van de rundveestapel

Composition of the cattle stock

	jongvee 1) jonger dan 1 jaar	vrouwelijk jongvee 1 jaar en ouder	melk- en kalfkoeien	stieren 1 jaar en ouder	vlees kalveren	ander jongvee voor de mesterij	vlees-, weide-, zoog-koeien	totaal rundvee	bedrijven met rundvee
	1 000 stuks								
1970	788	893	1898	37	434	242	56	4314	130842
1975	859	1030	2218	48	471	280	41	4956	108160
1980	870	1038	2356	54	582	292	44	5226	87487
1985	796	1014	2367	45	638	342	46	5248	78871
1990	806	980	1878	43	602	598	120	4926	65423
1995	740	808	1706	42	669	541	146	4654	56218
2000	600	699	1804	37	783	265	163	4070	45620
2001	644	669	1546	38	712	277	162	4047	43461
2002	574	648	1486	46	713	241	151	3858	41266
2003	535	617	1478	31	732	222	144	3759	39191
2004	541	598	1471	26	765	221	146	3767	38361
2005	534	590	1433	31	829	231	152	3799	37319
2006	520	580	1420	25	844	214	143	3748	36246
2007	542	564	1413	24	860	216	144	3763	35258
2008	566	589	1466	23	889	221	127	3890	34198

Bron: CBS Landbouwtelling.
1) Geen vlees- of weidevee.

Het aantal melkvee is sinds 2002/2003 nauwelijks gewijzigd (een kleine 4 miljoen), terwijl het aantal bedrijven sterk blijft afnemen.

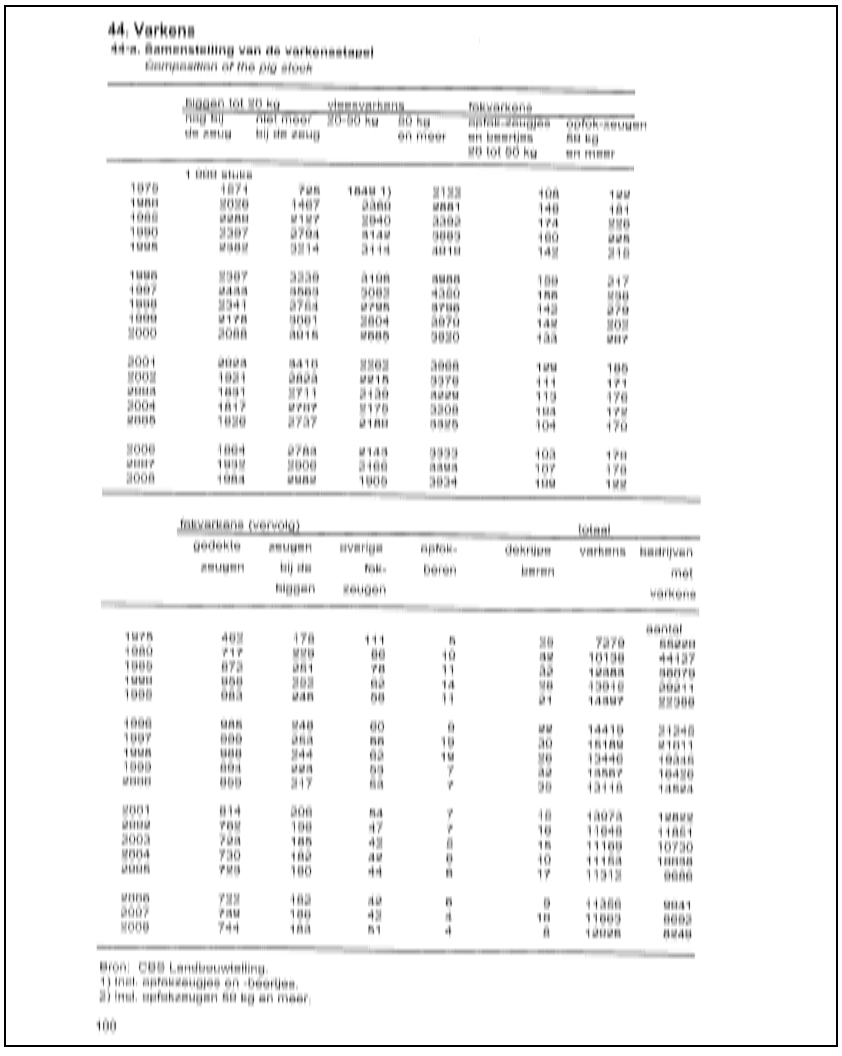

44. Varkens

44-a. Samenstelling van de varkensstapel

Composition of the pig stock

	biggen tot 20 kg hulg bij de zeug	biggen tot 20 kg niet meer bij de zeug	vleesvarkens 20-50 kg	vleesvarkens 50 kg en meer	fokvarkens opfok-zeugjes en beertjes 20 tot 50 kg	fokvarkens opfok-zeugen 50 kg en meer
	1 000 stuks					
1970	1871	795	1848 1)	2133	108	122
1980	2076	1467	3360	2881	140	181
1985	2280	2127	3940	3362	174	226
1990	2397	2704	4142	3663	160	225
1995	2382	2214	3114	4018	142	216
1996	2307	3330	3106	4086	139	217
1997	2433	3563	3083	4360	155	236
1998	2341	3764	2795	4796	142	279
1999	2178	3061	2804	3970	142	202
2000	2088	3015	2885	3930	133	207
2001	2028	3416	2562	3866	129	186
2002	1931	2823	2215	3378	111	171
2003	1881	2711	2139	3229	113	170
2004	1817	2787	2175	3308	103	172
2005	1820	2737	2180	3325	104	170
2006	1864	2788	2145	3333	103	170
2007	1932	2906	2166	3393	107	176
2008	1983	2982	1905	3034	109	122

	fokvarkens (vervolg) gedekte zeugen	zeugen bij de biggen	overige fok-zeugen	opfok-beren	dekrijpe beren	totaal varkens	bedrijven met varkens
						aantal	
1970	462	178	111	5	35	7270	55020
1980	717	320	80	10	52	10130	44137
1985	673	261	78	11	53	12883	36079
1990	650	303	62	14	36	13010	30211
1995	663	248	58	11	21	14897	22368
1996	685	248	60	8	22	14419	21348
1997	669	253	55	10	30	15189	21011
1998	668	244	63	10	26	13446	19338
1999	664	228	53	7	32	13587	18426
2000	659	217	53	7	30	13118	14824
2001	614	206	54	7	18	13078	12822
2002	702	198	47	7	19	11648	11851
2003	728	185	43	6	15	11169	10730
2004	730	182	42	6	10	11163	10038
2005	723	180	44	6	17	11313	9686
2006	732	182	42	6	9	11366	9041
2007	739	186	42	4	18	11603	8662
2008	744	183	51	4	8	12028	8249

Bron: CBS Landbouwtelling.
1) Inst. opfokzeugjes en -beertjes.
2) Inst. opfokzeugen 50 kg en meer.

Het aantal varkens is sinds 2002/2003 nauwelijks gewijzigd (omstreeks 12 miljoen) terwijl het aantal bedrijven blijft afnemen.

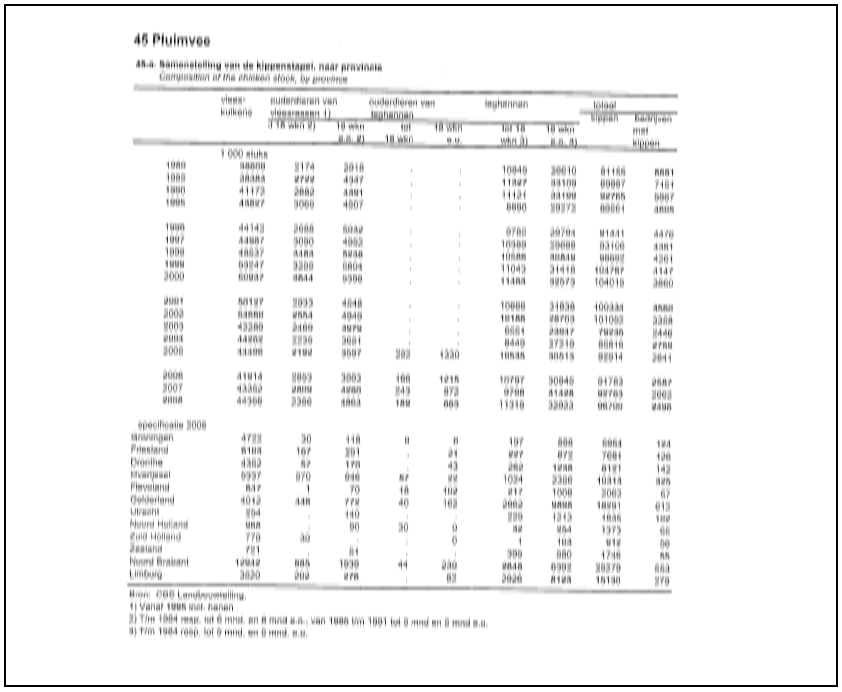

46 Pluimvee

46.a. Samenstelling van de kippenstapel, naar provincie
Composition of the chicken stock, by province

	vleeskuikens	ouderdieren van vleeskuikens 1) (1 tot 18 wkn 2)	ouderdieren van legkippen tot 18 wkn	ouderdieren van legkippen 18 wkn e.o.	legkippen tot 18 wkn 3)	legkippen 18 wkn e.o. 4)	totaal kippen	bedrijven met kippen
	1 000 stuks							
1980	58808	2174	2818	.	.	10845	30610	81166	8881
1985	38383	2722	4347	.	.	11197	33109	89987	7481
1990	41173	2862	4391	.	.	11121	33109	92765	6907
1995	43897	3069	4807	.	.	8890	29373	89861	4808
1996	44143	3088	5032	.	.	9780	29704	91841	4476
1997	44887	3090	4953	.	.	10380	29688	93106	4381
1998	46537	3183	5038	.	.	10588	30849	96002	4361
1999	50247	3356	5604	.	.	11043	31416	104787	4147
2000	50947	3644	5398	.	.	11488	32673	104010	3860
2001	50127	3933	4848	.	.	10888	31836	100334	3580
2002	50880	3954	4949	.	.	10188	29703	101062	3388
2003	43280	3480	3979	.	.	8661	25847	79935	3446
2004	44662	3238	3681	.	.	8440	27310	86810	2780
2005	44498	3192	3697	202	1330	10585	30515	93914	2641
2006	41914	3003	3803	166	1215	10797	30946	91783	2587
2007	43353	2809	4058	243	872	9708	31428	89703	2663
2008	44398	3366	4863	180	865	11310	32033	96700	2496
specificatie 2008									
Groningen	4722	30	118	0	0	197	886	6064	184
Friesland	8108	167	201	.	21	827	872	7681	126
Drenthe	4363	67	178	.	43	262	1288	6121	142
Overijssel	9337	970	946	87	82	1034	2386	10314	325
Flevoland	847	1	70	18	109	817	1008	3063	67
Gelderland	4013	448	774	40	163	2662	9898	16891	613
Utrecht	764	.	140	.	.	220	1313	1636	102
Noord Holland	988	.	90	30	0	92	954	1373	66
Zuid Holland	770	30	.	.	0	1	103	912	56
Zeeland	781	.	61	.	.	999	980	1746	55
Noord Brabant	12642	885	1930	44	330	2648	6992	29370	553
Limburg	3520	202	378	.	87	2026	8125	16130	370

Bron: CBS Landbouwtelling.
1) Vanaf 1995 incl. hanen.
2) Tm 1994 resp. tot 6 mnd. en 8 mnd a.a.; van 1995 tm 1997 tot 8 mnd en 8 mnd a.a.
3) Tm 1994 resp. tot 8 mnd. en 8 mnd. a.a.

Het aantal stuks pluimvee is sinds 2002/2003 nauwelijks gewijzigd (ca. 95 miljoen) terwijl het aantal bedrijven blijft afnemen.

Kortom, het aantal bedrijven vermindert fors, maar de omvang van de veestapel blijft gelijk. De dieren van de gestaakte bedrijven zijn (dus) verplaatst naar de resterende bedrijven. Dit hangt direct samen met de op basis van de mestwetgeving in het leven geroepen dierrechten (zie hierna, punt 3.).
Kennelijk moet worden vastgesteld dat het beleid gericht op emissieafname een steeds marginaler effect oplevert, aangezien met de naar de nieuwe stallen verhuisde dieren kennelijk geen wezenlijke emissieafnames meer wordt gerealiseerd. Althans, sinds 2002/2003 treden geen emissieafnames meer op.
En, met bovengenoemde cijfers is voor eens en altijd hard weerlegt dat de sector op slot zit. Gezien de enorme bedrijfsmutaties is de sector *'kicking and alive',* en heeft kennelijk alles behalve moeite om tot ingrijpende bedrijfsontwikkeling te komen.
Gezien de aanmerkelijke bedrijfsmutaties van de afgelopen jaren behoren verhalen over een veehouderijsector die op slot zit tot het rijk der fabelen.

Ad 3. Relatie gelijk blijven omvang veestapel met dierrechtenstelsel + melkquotum
De omvang van de Nederlandse veestapel is voor varkens, pluimvee en melkkoeien gereguleerd *via andere wetgeving* dan de Wet milieubeheer of de Natuurbeschermingswet. Krachtens enerzijds de Wet Meststoffen (varkens- en pluimveerechten) en anderzijds de Europeesrechtelijke melkquota voor melkkoeien geldt een direct of indirect een plafond aan het aantal landbouwhuisdieren (althans, de varkens, kippen, melkvee) in Nederland[2]. De daarmee samenhangende productierechten (mestproductierecht voor varkens en kippen, melkproductierecht voor melkvee) vertegenwoordigen een economische waarde, en zijn ook verhandelbaar. Een aanzienlijk aantal van die rechten zijn overigens in handen van bankinstellingen (onderpand voor bedrijfsinvesteringen enz.). Gezien de economische waarde van deze productierechten bestaat er een stevige economische impuls om deze rechten operationeel te houden, met als gevolg een impuls voor het in stand houden van de huidige veestapelomvang.

Ad 4. Ammoniakemissies op 100 kilometer van de bron zijn slechts voor minder dan 60% neergeslagen.
Nadat vastgesteld moet worden dat zowel de ammoniakemissies alsook de omvang van de veestapel de laatste jaren gelijk zijn gebleven, geldt nog de vraag of bedrijfsverplaatsing wellicht oplossingen kan bieden (grotere afstanden creëren tussen emissiebronnen -de veehouderijbedrijven- en kwetsbare natuurgebieden.

Milieuwetenschappelijk is reeds in de jaren negentig vastgesteld dat op een afstand van 1000 meter slechts ca. 20% van de ammoniakemissies zijn neergeslagen. Op 100 kilometer blijkt pas minder dan 60 % van de emissies te zijn neergeslagen. Verwezen wordt naar het recente rapport 'Effecten van ammoniak op de Nederlandse natuur', pagina 26 (Alterra-rapport 1698, ISSN 1566-7197 [2008], in opdracht van het ministerie van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en het ministerie van LNV)[3].

[2] overigens beiden potentieel eindig per 2015
[3] Volledige rapport (middels zoekterm 1698) beschikbaar via:
http://www.alterra.wur.nl/NL/publicaties+Alterra/Alterra+rapporten/

Figuur 2.4 laat zien welk deel van vrijgekomen ammoniak in welke vorm neerslaat op een bepaalde afstand tot de bron. Goed is te zien dat ammoniak zowel een lokaal als een lange afstand aspect heeft. Ongeveer 20% van de vrijkomende ammoniak komt neer binnen een afstand van één kilometer tot de bron. Op deze schaal is de depositie bijna uitsluitend in de vorm van droge depositie van ammoniak. Pas na 10 kilometer gaat natte depositie een rol spelen in het geheel. Na 100 km transport is de gedeponeerde fractie ongeveer 60%. Depositie vindt nu vooral plaats in de vorm van natte depositie van ammonium.

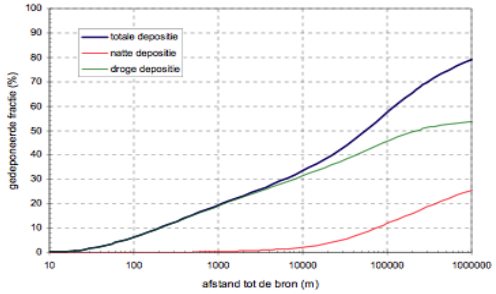

Figuur 2.4 Fractie van gedeponeerde NH_x als functie van de afstand tot de bron, gemiddeld over alle windrichtingen. Bronhoogte is 3 meter

Uit Figuur 2.4 blijkt ook dat er sprake is van zeer grootschalig transport: na 1000 km is nog meer dan 20% van het oorspronkelijke ammoniak in de een of andere vorm in de atmosfeer aanwezig. Duidelijk mag zijn dat het dan gaat over verspreiding ammoniak tot ver over de landsgrenzen.

Kortom, het verplaatsen van veebedrijven is geen wezenlijk middel om de overbelasting van ammoniakdeposities aan te pakken. Het effect van bedrijfsverplaatsing is marginaal.

Ad 5. Stalemissiereductiebeleid toenemend marginaal; ondergeschikt percentage totale ammoniakemissies
Ten slotte nog de vraag of de reductie van stalemissies tot wezenlijke reducties kan leiden.
Verwezen wordt naar de LEI-publicatie 'Gevolgen van aanpassingen in het ammoniakbeleid voor de intensieve veehouderij', rapport 3.06.03, juli 2006, §3.2:

De landbouwsector is verantwoordelijk voor meer dan 90% van de ammoniakemissie. Binnen deze sector is de melkveehouderij verantwoordelijk voor meer dan 50%, de varkenshouderij voor circa 25%, de pluimveesector voor circa 17%. Het gebruik van kunstmest draagt voor circa 7% bij. De emissies zijn tot 2003 sterk afgenomen. Dit is vooral te danken aan: a) de krimp van de veestapel, en b) de regelgeving voor emissiearme opslag en uitrijden van mest. De ammoniakemissie lijkt niet verder af te nemen (MNP, 2006).

Tabel 3.1 Ammoniakemissie in Nederland in een aantal jaren vanaf 1990 tot 2004 (kiloton)

	1990	1995	2000	2002	2003	2004 a)
Dierlijke mest	224	166	128	114	108	111
- stal en opslag	89	89	73	63	59	60
- uitrijden van mest	119	62	45	43	41	43
- beweiding	16	14	10	8	9	9
Kunstmest	13	13	11	9	9	9
Overige bronnen	13	14	13	13	13	13
Totaal	249	193	152	136	130	134

a) Voorlopige cijfers.
Bron: MNP, 2005 (MilieuCompendium).

Deze gegevens leiden tot de volgende vaststellingen:
- Verreweg het grootste deel van de ammoniakemissies is afkomstig van de veehouderij.
- Iets minder dan de helft van het totaal is afkomstig van stalemissies, de overige emissies zijn afkomstig van het uitrijden van de mest en overige bronnen.
- Verreweg de grootste historische reductie is afkomstig van emissiebeperking vanwege het uitrijden van de mest.
- Ruim de helft van de stalemissies is afkomstig van melkvee, 25% van varkens en 17% van de pluimvee.

De aangevraagde natuurbeschermingswetvergunning ziet enkel toe op de stalemissies. Deze maken slechts de helft uit van de totale veehouderijammoniakemissies. De totale stalemissies van de varkens en kippen vormen samen minder dan een kwart van de totale ammoniakemissies. Voor melkvee worden amper emissiearme staltechnieken toegepast, overigens ondanks dat wel degelijk -werkbare- stalsystemen beschikbaar zijn. De melkveesector verzet zich al decennia politiek radicaal tegen realistisch emissiereductiebeleid.

De vaak genoemde inzet van luchtwassers zijn enkel voor de varkenshouderij bewezen techniek. Hierbij geldt de aantekening dat enkel voor grotere bedrijven deze investering rendabel blijkt te zijn. Dit betekent dat luchtwassers enkel inzetbaar zijn bij de emissies, veroorzaakt door de grotere varkensstallen. Hieruit volgt dat hooguit een deel van de helft van 25% van de emissies met luchtwastechnieken -in potentie- bewerkt kan worden. Per saldo gaat dit om niet veel meer dan enkele procenten van de totale emissies. Kortom, ook met luchtwassers kan slechts een ondergeschikt percentage van de totale emissies worden gereduceerd. Overigens is een goede werking van

luchtwassers een belangrijke punt van zorg, aangezien luchtwassers kwetsbare systemen zijn[4]. Over luchtwassers gaan in de politiek veel fabels de ronde.

Gezien het feit dat de stalemissies van de kippen en varkens maximaal de helft van enkel de stalemissies omvatten en reeds een groot aantal bedrijven emissiearme stallen hebben gerealiseerd kan van emissiearme stalsystemen evenmin de oplossing worden verwacht. Feit is dat sinds 2002/2003 de emissie ook niet of nauwelijks meer afnemen.

Conclusie
Met salderen wordt water naar de zee gedragen. De betrokken dieren van een ingetrokken milieuvergunning komen op een andere locatie onvermijdelijk weer terug, zonder dat dan wezenlijke depositiereductie kan zijn gerealiseerd. Indien salderen enkel dient ter compensatie en niet ter reductie van deposities, dan moet worden opgemerkt dat het al dan niet intrekken van een milieuvergunning geen effect geeft op de optredende deposities. Het al dan niet intrekken van milieuvergunningen heeft geen positief noch een negatief effect omdat daarmee geen enkele controle bestaat over de totaal optredende deposities. Het intrekken van milieuvergunningen kan het geen rol spelen in saldering.

Warmtekrachtkoppeling
Met de warmtekrachtkoppeling treden NOx-emissies op.
U maakt ten onrechte geen integrale beoordeling van de stikstofemissies.

Conclusie
Het besluit voldoet niet aan de te stellen eisen.
U wordt verzocht een definitief besluit te nemen met in acht neming van hetgeen hiervoor is ingebracht.

Hoogachtend,

Mr. V. Wösten

[4] Roland W. Melse; Air treatment techniques for abatement of emissions from intensive livestock production, Thesis Wageningen University, Wageningen, NL (2009)